

Qvadragesimale Ambrosianvm Dvplex, In Dvos Tomos Divisum

In Hoc Opere Per Singvlos Qvadragesimæ dies habetur bina Concio cum Morali, iuxta Euangelia, quæ in Ecclesia Mediolanensi leguntur. Cvm Indicibvs, Sacræ Scriptvræ, Et Rervm notabilium, cum Summa Concionum & Thematum Euangeliorum. Accomodantvr Hæe Conciones Ad Vsvm Romanum pro Quadragesima & ...

Tomvs Primvs, Continens Conciones A Dominica Prima, Qvæ Dicitvr In Capite, vsque ad quartam exclusiuè, quæ dicitur de Caeco

Bellintani, Mattia

Coloniae Agrippinae, 1626

Fer. IV. Audistis quia dictum est antiquis: Diliges proximu[m] tuum, &c.
Matth. 5.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55873)

acrius, sit infestius, sit molestius, sit ad malum suamque ruinam vehementius. Vbi sunt, qui patienter ferant incommoda? qui malo non resistant? qui cum se offendentibus concordent? Vbi qui tribuant petenti? qui gratis mutuent? qui mala sufferant? qui bona conferant? qui veritatem loquantur? qui pacem custodiant? In monte Synai Deus dedit legem, ibique cum Moysse loquebatur. At erecto tabernaculo inde loquebatur. Id habes in fine libri Leuitici: hoc in principio libri Numerorum. Sed quid primum iussit de tabernaculo? Ut tollerent summam virorum fortium procedentium ad bellum, & nomina singulorum. O bellum! o pugna! o militia!

In monte olim Deus cum longè esset à nobis, dedit legem: At verò simul atq; nobis in sanctuario & templo corporis sui propè accessit ad nos, de militia est sermo illius, de bello Euangelico, quo per patientiam hostes vniuersos superamus, & homines, & spiritus. Audistis iam de monte: *Oculum pro oculo; dentem pro dente. Ego autem de templo meo dico vobis. Non resistere malo.* Sumite summam virorum fortium procedentium ad bellum, qui populus meus sunt, qui de numero exercitus mei fortes sint in bello, castra vertentes exterorum, non in gladio & hasta; sed in nomine Dei viuientis, vt Christiani, vt Euangelici, vt veri discipuli Christi, qui *vt agnus mansuetus ductus est ad victimam.*

Ier. II. 19.

Psal. 118.
115.

Prou. 20.
22.

Heu! & tu te Christianum iactans, resistis malo? reddis malum pro malo? vindictam sumis contra proximum tuum? *o Domine suscipe me secundum eloquium tuum, quo me docuisti, non resistere malo;* suscipe me (inquam) in numero seruorum tuorum. Sic enim viuam, & non timebo mala, quia tu mecum es: & hoc pacto non confundar: propterea rogo, vt non confundas me ab expectatione mea, qua à te non à me ipso expecto liberari: Sic promittente viro, qui fuit sapientia tua olim repletus. *Ne dicas. Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te.* Suscipe ergo me, o Domine! secundum hoc verbum tuum. *Ne dicas. Reddam malum: Et non confundas me ab expectatione mea, quam audiui, vi-*

delicet: *Expecta Dominum, & liberabit te:* quod si fecero, scio quod non confundar. Da mihi virtutem hanc contra hostes meos, vt in pace mutua dormiam & requiescam. Amen.

FERIA IV. DOMINICÆ DE SAMARITANA.

CONCIO PRIMA.

Audistis quia dictum est anti-
quis diliges proximum tuum,
Matth. 5.

ARGVMENTVM.

Agitur de perfectione dilectionis inimicorum. Quid sit ostenditur. Quod est possibile, & de fructu & utilitate ipsius. Consideratur ista dilectio vt actus, & vt obiectum.

NON mirum si Creator condens mundum non omnia immediatè fecit ex nihilo, sed congeriem quandam còsulamq; materiam velut effudit, vt ex eadem quasi expolita post atq; distincta, mundi totius partes efformaret: cum enim nihil, nihil sit, & ideo in mentem, aut imaginationem nostram cadere non possit, ex recessu creaturarum ab illo, non nobis sic apparet perspicue sapientia Dei, sicut in eo, quod ex rudi, inani, & vacuo quodam chaos extraxit pulchram hanc totam molem, in cuius ordine, ornatu, & perfectione maxime nobis ostenditur, quod omnia in sapientia fecit, fundauit terram prudentia sua, & stabiluit collos in intellectu. Haud secus in creatione hominis spiritualis facti ad imaginem suam se habet Deus. Mala permittit, quae solus bonus Deus facere non potest; ex quibus, quasi ex tenebris dicit lucem splendescere, & veluti

& veluti ex rudi materia perfectum formatum hominem, & hoc potissimum facit, quando ad imaginem Dei illum effingit, ea in perfectione, in qua maxime Deus similes sui facere delectatur, in quo iam naturaliter impressa est suae similitudinis pulchritudo, de qua perfectionis similitudine est hodiernus sermo Domini. *Visitatio filii Patris vestri, qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos, & iniustos.* Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester caelestis perfectus est. Hanc perfectionem suam Deus, quomodo, si mali & iniusti non essent, manifestaret? Nos quoque ipsum quomodo in hac perfectione imitemur, si nullos haberemus inimicos? nullos odientes? nullos calumniantes? Sicut ergo ad pulchritudinem vniuersi, turpis illa contulit informis, atque deformis rerum prima confusio; Ita odientium, atque instantium malitia in pacis pulchritudinem surgit, quam vera in homine, qui diligit inimicos suos, creat sapientia. De qua sapientia ideo scriptum est: *Via eius via pacis, & semita illius pacifica.* Pax enim inter alias virtutes singularem habet pulchritudinem propter admirabilem proportionem, & ordinem personarum dissimilium. Inde Propheta: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis.* O nobilissimam perfectionem, atque pulchritudinem Euangelicæ legis! Hanc quæso nunc dispiciamus, quando à diuina Sapientia, quæ Christus est, nobis proponitur.

Tria verò de ista excellentissima perfectione videntur esse proposita, quæ proinde nos conuenit diligenter considerare. Primum est, quidnam illa sit, alioqui quomodo illam consequemur, si non discernatur atque dignoscatur? Secundum est, quod sit possibilis; ne forte visa eius essentia, atque adeo excellentia exterrificamur, putantes illam nobis inaccessibilem. Tertium est fructus & merces. Vnde tanti culminis animemur ad ascensum; neque nos aut labor, aut pugna subeunda, ut palmam victoria consequamur, tardium generet atque fastidium. Sed cum turpis potius lætantes, ascendamus ad montem oliuarum.

Tom. I. Bellinzani.

Huius itaque perfectionis essentiam Dominus ipse constituit in tribus. Nempe, *Diligite inimicos vestros. Benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persecutoribus & calumniatoribus vos.* Vbi duo nobis obijciuntur, obiectum & actus. In his enim ista Domini ad aliquid agendum nos impellit. Propterea quod lex omnis circa humanos actus versatur, illos vel prohibens vel præcipiens. Actus autem creaturæ cuiuscunque in obiectum aliquod tendit, vel faciens illud, vel agens circa aut erga illud. Vnde duo in actibus nostris necessario requiruntur: Videlicet actus ipse, & obiectum illius. Actus est dilectio, obiectum est res dilecta. Ideo dicit: *Diligite inimicos vestros.*

Obiectum itaque à principio attendamus. Tribus nominibus hoc nobis obiectum est propositum, audimus enim hæc: *Inimicos vestros. Qui oderunt vos: pro persecutoribus, & calumniatoribus vos.* Notantur ergo his tribus nominibus inimici, odientes, persecutores, & calumniantes. Nomen inimici tribus commune est, quorum sunt speciedia nomina, Odientes, Calumniantes, Persecutores. Inimicus autem, de quo hic est sermo, est inimicus homo, non diabolus aut quæuis alia creatura: Et hic homo non omnis homo, sed omnis homo viuens; nam non omnes, qui hac vita sunt functi, sub hoc nomine comprehenduntur: Cuiusmodi est diues ille, *Luc. 16. 19.* qui induebatur purpura, & bysso, & sepultus est in inferno. Qui inimicus quidem est; quia & Deo odiosus est: cui tamen, quod beneficiendum non sit, Abraham demonstrauit, nullum ei subsidium porrigens, nulla misericordia motus super eum: sed in suis miseris subsistere, atque in necessitatibus perdurare dimisit. Inimicus ergo, quem diligere debemus proximus noster est, cui exhibenda, vel à quo expectanda est misericordia. Sicut declarauit *Luc. 10. 5.* Dominus in parabola seminiui & Samaritani, qui fecit misericordiam in illum. Ergo sub nomine inimici, quem diligere iubemur, proximus intelligitur.

Quæ igitur differentia est inter proximum & inimicum, cum dicat Dominus:

Bb

Audi.

Audisti quia dictū est antiquis. Diliges proximum tuū, & odie habebis inimicum tuū. Dicendum est, quod omnis inimicus est proximus, sed nō omnis proximus est inimicus. Sunt enim aliqui proximi, qui inimici nō sunt, de quib⁹ Domini⁹ in textu; Si diligitis eos qui vos diligunt, & salutaveritis fratres vestros ostendit. Hi ergo qui nos diligunt, & quos vocamus fratres, proximi quidē sunt, sed nō inimici, quādo ipse Domin⁹ distinguit illos ab inimicis. Frequē autē scriptura illos appellat inimicos, qui nos persequuntur & nocent, amicos verō qui diligunt & iuvant. Hinc David: Super inimicos meos prudentē me fecisti mandato tuo. Et elongasti de me omnia. & proximum. Pharisæi simul coniungentes amicum & proximum quasi idem essent proflus, ex opposito arguebant, si diligendus est proximus, qui idem est & amicus: Ergo odio habendus est inimicus. Neq̄a lege ipsa videbatur hoc abhorere, quæ concedebat oculū pro oculo, & dentem pro dente. Et Nū 35. 20. go videtur quod & hominē pro homine, Et qui in odio est, vel animo deliberato hominē occidisset, conuictus tradebatur in manus cognatorum occisi, vt de illo sumerent decretā p̄nam. Præterea lex hostes deputabat, qui non essent de populo, eidemq; aduersarij, quos in bello interficere, aut iubebat, aut permittebat, eum hui⁹; volebat hostiliter agi. Secundū hoc videtur dictum antiquis. Odio habebis inimicum tuum. Sed vbi lex videbatur distinguere inter hominem & hominē, videlicet inter proximum & inimicum: Evangelicū in vno eodemq; homine ponit distinctionem, ostendens eundem, alia ratione dici proximum alia inimicum. Proximus namq; est, quia homo est, quia capax beatitudinis est & misericordiæ: Inimicus vero est, qui odio habet, qui persequitur & calumniatur. Et statuit proximi rationem, rationi inimici præuolare.

Itaq; quantumlibet offendat quis, aduersetur, exerceat inimicitias; mandatur tamē nobis illum diligere, illiq; benefacere. Nam quod homo est, opus Dei est, quod inimicus est, opus eius est. Nam ergo apud nos, nō est præstantius opere ho-

minis, opus Dei: Nō perditur imago Dei naturalis propter peccatū. Nam non ideo nō est homo quis, quia peccator est. Imago autem Dei vera & a Deo decretā, causa est; quam obrere non licet nobis interficere quemq; iam. Ideo dixit Deus ad Noē. Quicumq; fuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo. Et ideo si per sententia iudicis, aut decretum Principis quis interficitur, homini interficienti nō imputatur; quia hominis non est iudiciū, sed Dei, qui potest p̄cipere de quibilibet unque, quod liber. Quæ Dei nō assistente auctoritate, nobis nō licet interficere quemquā. At tamen & quando per iudiciam iustitiam reus mortis constituitur homo, nō licet odite naturā, in qua est imago Dei; sed dumtaxat exequi mandatum Dei per obedientiam, qui quod gratis dedit, iuste potest exigere. Vnde ait omnibus vita & inspiratiō: vsq; ergo, qui digni sunt morte, iuste vitam auferit. Hoc & lex ipsa si non ita aperte, certe tamen intendebat, iubens: Non oderis fratrem tuū in corde tuo, sed publice argue eū; ne habas super illo peccatum. Non quaras vltionem, nec memor eris iniuriæ civiū tuorum. Dilige amicum tuum sicut teipsum. Sed quia primum præceptum, nempe: Non oderis fratrem tuum in corde tuo; de illo, qui peccat in alium, quem debebam arguere; & secundum præceptū de iniuriis iam illatis, de quibus iniuriante forte pernituit, poterant intelligi: addita sunt præcepta alia videlicet: Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eū: Et si videris asinum odientis te iacere sub onere nō pertransibis, sed subleuabis eum eo. In quibus duobus præceptis apparet manifeste etiā inimicis, & his, qui de presenti, odio habent, secundum legem esse benefacendum, & in horū primo præcepto apparet, si quid cuiquam faciendum esset, quod illi videretur aduersarij, puta, si arguendus, si puniendus, & etiam si occidendus sit, sic tamen id faciendū esse, vt eum verē animo diligamus. Non oderis (inquit) fratrem tuū in corde tuo, ita quod, quamuis arguas publice, nō propterea desinas illum ex corde diligere. Quæ quia non admodum aperta erant,

118. 98. 17. 19

Exo 21. 24. Deu. 19. 21. Dent. 19. 11. Nū 35. 20. Dent. 20. 3. & 16.

Gen. 9. 6.

Deu. 17. 7.

1. Re. 3. 24.

Act. 17. 11.

Leu. 19. 17.

Exo. 23. 5.

Leu. 19. 17.

erant, à gente illa facile, & à Pharisæis maxime peruertebantur.

7 Venit Iesus, qui aperuit sensum, vt scriptura intelligeretur, & eam legem dedit, qua Spiritu Sancto misso de cœlo aperta doceret omnem veritatem. Poterat quis adhuc ad sui excusationem dicere, quod lex deberet intelligi de inimicis & odientibus, qui essent fratres, vel ciues, pro qua excusatione facere videntur exempla, Ioseph, qui fratribus sibi malefacientibus benefecit, & David qui à Saulis abstinuit necesse, quoniam erat Rex, & caput ciuium suorum. Id quod innuunt verba David dicentis: *Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo Christo Domini, vt mittam manum meam in eum: quia Christus Domini est.* Nam aliquando ira succensus sumptus erat pœna ingrati erga se Nabal. Ideo Dominus Iesus vt legem ad verum & Euangelicū sensum euehat, ita que noua lege illa adimpleatq; perficiat, ita quod omnes comprehendat homines, non fratres tantum & ciues, primū dat ipse generale præceptum, dicens: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos:* postea discernit inter inimicum & fratrem, dicens: *Si salua uerit, fratres tantū, quid amplius facitis?* Ergo inimicorum nomine, quos diligere debemus, non eos tantum comprehendit, qui fratres sunt aut ciues, sed omnes prorsus homines, qui nobis aduersentur. Ideo in præcepto generali nō personas notat, sed actus personarū, nempe odium, calumnias, persecuciones, personas, quicumq; illi sint, vocans inimicos uel tros, in quibus actus isti fuerint, quæ uidelicet corde oderint, ore calumniantur, opere persequantur.

8 Nam si non illis actus isti sint odendi, uidelicet, calumniandi & persequendi, nulla possunt ratione inimicorum nomine appellari. Quibus si forte iam oderint, vel calumniati sint, vel persequuntur, sed iam id facere destiterunt, quin magis dolent se id fecisse; & verè & sufficienter pœnitent, dimittere iubemur alio Domini præcepto. Huiusmodi fuerunt Rex Gerare, & principes eius cū Isaac, quibus dixit Isaac: *Cur*

uenisti ad me hominem, quem odio habui? Sic & Esau aliquando statuerat interficere fratrem Iacob, sed eiusdē fratris humilitate placatus, fratrem se esse demonstrauit non inimicum. Quæ duo exempla respondent illis uerbis Domini: *ess qui uos diligunt, fratres uestros.* David autem tunc dilexit ac benefecit, quando Saul ad mortem illum querebat. Vnde & in Psalmo canit: *Domine Deus meus si se in istud se ostendit iniquitas in manibus meis, si reddidi in retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis. Persequatur inimicus animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra uiam meam, & gloriam meam in puluerem deuecat.* Fatetur aperte, vt uides, in manibus illius esse iniquitatem, qui malū pro malo reddit, pro qua merito sit punitus pœna illi delicto congruente, nempe, vt qui pœnam sumpsit ab inimico, pœna reddatq; inimico. Decidam, inquit, ab inimicis meis inanis, utpote expoliatus, euacuatus, exinanitus ab eis, aded vt persequentes eius personam, comprehendant, conculcent, & ad nihilum ueluti reducant, uel in puluerem mortis. Dilce ergo & tu parcere inimicis. Quis enim te mouet ad uindictam: honor, & gloria. Non suffinet (inquis) existimatio mea, ut ita conculcet, ut gloria mea obscuretur. Sed Spiritus Sanctus per os David docet illum verè conculcari, qui querit uisionem; illum verè priuari gloria, ut quasi in puluerem redigatur, qui quacumq; ex causa reddit retribuentibus tibi mala.

Viso obiecto, ad actum nunc tandem transeamus. Qui ut respondeat obiecto in tribus pariter constitutus est, in corde, in ore, in opere. Quia de corde dicit: *Diligite.* De ore dicit: *Orate & si salua uerit.* De opere: *Benefacite.* Esto quantum poterit, te offenderit inimicus; Tu uero e contra, ex omnibus uiribus tuis erga illum te prebeas uerum amicum, uerum proximum, uerum fratrem; corde, lingua, manu illū amanter prosequere. Non sufficit cor, non sufficit lingua, si facultate existente, opus desit: Immo non est uerè cor; id est non uerè, ac uero corde diligis, si manus non cōcurrit; & quid profunt uerba, si opera desiderantur?

etiam cum Deo, si desint opera, verba sunt inania. Audi Dominum: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum, sed qui fecerit voluntatem Patris mei.* Bene ergo Ioannes: *Non diligamus verbo neque lingua, sed opere, & veritate.* Ergo si non opere diligis, neque veritate diligis: non est vera dilectio, ubi non est vera dilectionis operatio.

Bene & Sapiens: *Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abiciet. In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum, & super sermones suos admirabitur, non iussim autem peruerter os suum. Et in verbu suis dabit scandalum.* Cum depingit Sapiens eum, qui oculis, & lingua, externè videlicet, se fingit amicum, quod exactè adeo praestat, ut nemo id deprehendat, hoc est quod dixit: Et nemo eum abiciet, nemo videlicet repellat, vthostem, vtsimulatorem, ut decipientem, & tamen verus est deceptor, & illator, quod in fine & data occasione patebit. Hic confector & illustri merito odiendus est. Ideo pergit Sapiens: *Misisti eum, & non coequi ei, & Domini uocet illum.* Prae omnibus inquam quae odit, hunc odio habuit, multa displicent, abhorreo plurima, sed nihil exque ac istum simulatorem, quem & Creator ipse odio prosequitur, non quidem quia homo est, sed quia simulator. Caetero ergo, ne dum alios decipitis, ipsi vosmetipsos decipatis. Nam malum ubi est, nocet. Ab hoc errore nos deterruit Sa-

piens dicens: *Illis est improprium, & vindicta sicut & iniurabitur illi.* Quid putas? alios in dero impropere & uicis? Nihil tibi nocentius, nihil peratiosius, nihil damnari tibi asseritur, quam iniuriosae tuae, improprium, vindicta. Haec enim mala, mala tua sunt, tibi sunt mala tibi noxia, sicut leo tibi ipsi insidiantur. Idem Sapiens uocis ostendere, quam molestia sit mulieris iniqua conuersatio, dixit: *Commerari leoni, & draconis placebit, quàm habitare cum muliere nequam.* Si habitare cum leone tam est molestum, quid quæso habere intra se leonem sibi insidiantem? ò si sentirent homines malum, quod patiuntur, dum malum aliis reddere

moliuntur! similitudo est hæc, quæ tamen ad veritatem usque non pergit. Num leoni æquandus est diabolus, qui tamquam leo rugiens circuit quærens, quem deuoret? quid leo naturalis potest inferre mali? mortem? ò quæ mortes, ò quales mortes, Leo ille, qui homicida fuit ab initio, inducit super illum, qui vindicari vult, mortem æternam. Sed nunquid non & vitam istam temporalem reddit amariorem morte? fuit ergo hæc Sapiens verba medullitus imprecilla: *Illis est improprium, & vindicta sicut leo insidabitur illi.*

Hinc & possibilitatem huius præcepti licet inferre. Si enim obseruatu esset impossibile, immeritò is tantus, qui non obseruat, lucret poenas. Et non esset blasphemia in Deum, dicere illum impossibilia præcepisse: si naturam attendas iam corruptam, ad malum & prona, qui non obseruat. Ideo declinat ad malum, & quasi aqua dilabitur in terram. Sed gratia stabilit cor, ut non fluat & dilabatur, confortatur in eo, qui est virtus Dei, in quo ideo possumus omnia. Gratia Dei filios Dei facit, quos fecerat natura filios iræ. *Qui autem filii Dei sunt, non a carne infirma, aut corrupta natura, sed Spiritu Dei aguntur.* Vbi autem Spiritus Dei, ibi libertas, ibi potestas, ibi charitas, quæ potens est, patiens est, benigna est, non irritatur, non cogitat malum, non querit, quæ sua sunt. Libertas, inquam, est ubi Spiritus est, quæ liberè potest velle, quæcumque uolueris, & quæ uelis, potest implere, maxime autem diligere inimicos ex charitate.

Ad gratiam te mittit Christus, ut bene diligere inimicos, non ad naturam. Dicit enim: *Vos estis filii Patris uostri, qui in caelis est.* Num quisquam se potest generare? Nulla res est, quæ seipsum gignat, ut sit alio qui sui ipsius, filius esse patet. Si natura hoc est impossibile, multo minus in ordine gratiæ hoc est possibile. Nemo ergo se ipsum potest facere filium Dei, hoc opus est Patris nostri caelestis, qui dedit nobis potestatem filios Dei fieri, ut uerè ex Deo nati simus. Dilectio ergo ista inimicorum, quæ sumus filii Dei, & charitas ex Deo est, gratia Dei, opus Dei. Si ergo non est impossibile

impossibile apud Deum omne verbū; ver-
 bū præcipiens, vt diligamus inimicos, non
 erit impossibile apud Deū, apud quem om-
 nia possibili sunt. Sapientē ergo audiamus:
 Si quaris iustitiam apprehendens illā,
 & indues quasi poderem honoris. Non qui
 leporem sequuntur, apprehendunt semper;
 non qui diuitas, non qui honores, non
 quod caro appetit, aut mundus. Sed diui-
 tia facient sibi pennas, & volabunt in coe-
 lum (inquit Sapiens.) At si sequaris iustitiā,
 apprehendes illam. Tu modō sequere,
 quare, ama, cupias, conare: Sentis difficul-
 tatem in hac sequela? orium est in causa,
 diu non ambulasti per semitas æquitatis,
 jaceas sub porticu, vbi est multitudo lan-
 guentium, cæcorum, claudorum, aridorū.
 Surge, surge, & ambula, pelle languorem,
 hebetudinem, marcidam negligentiam, &
 accediam. Languidus, qui jacebat in le-
 cto audita voce iubētis: Surge, tolle graba-
 tū tuū, & ambula. statim surrexit, &ambu-
 lauit in fortitudine verbi illius vsq; ad do-
 mum Dei, vbi inuenit eū Iesus in templo.
 Audias tu vocem præcipientis: Diligite i-
 micos vestros: in mandato isto cupias ni-
 mis: sit in lege Domini voluntas tua: dila-
 ta cor tuum, & implebit illud, qui diffun-
 dit charitatē in cordibus nostris. Stat enim
 sententia: Si sequaris iustitiam, apprehendes
 illam: Neque apprehendes modō, vt ma-
 nu tangas, vt manu teneas, vt apprehendas
 simbram vestimenti eius: Sed circumda-
 bunt veritas eius, id est, verē & non appa-
 rentē solum indues eam. O que vestis est
 hæc? o que stola gloria? o quale indumen-
 tum, & ornamentum gratiæ accipies? & in-
 dues quasi poderē honoris. Vestis nuptia-
 lis hæc est, digna conuiuio ciuium sancto-
 rum. Heu vbi nam sunt, qui te accusabant,
 o inimicorum sancta dilectio? qui te cul-
 pabant, quasi illos inhonorantem, qui te
 amplectantur: quasi sit gloriam alteri dare,
 dum diligitur inimicus? vt sit (inquit) fi-
 ly Patri vestri qui in caelo est. Quid nobis
 illis? quid honorabilius? quid gloriosius?
 falsa existimatio, & verus error, quod ho-
 nore se prouet, qui diligit inimicos, erat in
 causa, cur videretur adeo difficilis dilectio
 inimicorum. At cognosce, quod in hoc sit

honor, & gloria, & quod iustitia ista erit
 tibi stola gloria poderis honoris, &ambu-
 labis in latitudine, & facilis erit tibi virtus:
 & probabis veram esse sententiā huius ra-
 tionem, quam adhibuit Sapiens: Volatilia Ec. 27, 10.
 ad sibi similia conueniunt, & veritas ad il-
 los, qui operantur illam.

Virtutes sunt sibi connexæ. Vnam tantū
 habere, spretaliis, non conceditur in do-
 mo Dei. Non erat in candelabro vna tan-
 tum lucerna, erant septē. Non erat in men-
 sa panū vnus solus panis, erant duodecim.
 Nō fuit in arca salutis vnus solus Noë, fuit
 toto familia. Non credidit solus regulus in
 Capharnaum, credidit ipse & domus eius
 tota. Nō vnus erat lapis pretiosus in veste
 sancta summi Sacerdotis, plurimi vestem
 illam sanctam ornabant. Quid tu? Paganū
 viuens, mundum sequēs, vitia colens, vir-
 tutes contemnens, putas, balsamum hoc
 pretiosum excellentissimum charitatis, in-
 fundendum in vasa iræ? in puteum interi-
 tus? in lacum miserie? in foueā peccatorū?
 in carinum iniquitatis? Emundare corda
 vestra peccatores, & vngimini oleo san-
 cto. Pluuiam enim voluntariam charita-
 tis, qua perficitur nostra volūtas, segregat
 Deus hereditariā suā. Pluuiam naturalem
 Pluu super iustos, & iniustos. At voluntariā
 hanc, quam secundum beneplacitum vo-
 luntatis suæ segregat, segregatā donat iis,
 qui sunt hereditas Domini, filij, merces
 fructus ventris. Sicut ergo volatilia cæli
 ad sibi similia conueniunt: ita veritas, ita
 iustitia, ita virtus iis, qui querunt iudiciū
 & iustitiam, iis qui amant veritatē, iis qui
 amplexantur virtutem, copulatur. Pacem,
 & veritatem diligite, & nihil erit difficile.
 Aquæ nihil est difficilius, quam vbi obex
 non est, non fluere; ideo quod fluxus sibi
 est naturalis. Fluxus voluntatis humanæ
 est amor, currit per se si non ponatur obex.
 Fac tu vas fluuij rectam, & decurrent aquæ
 tuæ in directum. Vas istud factū est a Deo
 iubete. Diligite inimicos vestros. Currite per
 hoc vas: fluant aquæ tuæ per hunc aqua-
 ductum, & nullum erit negotium. Si re a-
 quis, erigi, indurescere, hoc est difficile,
 quia contra naturam illarum est, & hoc ta-
 men fecerunt sine vilo labore, præsentē
 Deo,

Mat. 13. 13. Deo, presente arca, in qua erant legis tabule. Tu modo in flum. ne isto atca loca. Deum recipe, & in lege eius meditare die
Mat. 9. 22. ar nocte, fidens in virtute sua, & manu tanges, quod omnia possibilia sunt credenti, ita firmabis aquas amoris inordinati: sicabis quæ tendunt deorsum, de terrenis videlicet, & tu eleuaberis ad ea quæ sursum sunt: qui obediunt Euangelio, eleuabuntur, & nos in nomine Domini faciemus virtutem.

SECUNDA PARS.

Mat. 13. 57. **N**unc dicamus, quam mercedē habebitis. Vbi duo. Primū, quod vere merces est operi huic. Secundū est, quæ merces sit huic operi deputata. De primo dico, quod non est Propheta sine honore, nisi in patria sua. Quod est dicere, quod qui res inspicunt secundū exteriorem apparentiam, falso iudicant. In patria sua, ciues eius iudicant de Propheta secundū ea, quæ patent. Sicut de Domino Iesu dicebant: *Nunc hic est Iesus filius Ioseph, & mater eius dicitur Maria, & sorores eius apud nos sunt? Quomodo ergo dixit hic, quia descendit de celo?* In patria nostra, si patriam deputamus mundum, homines terræ huius contemplantur quæ videntur, dicunt: Dilectio inimicorū est causa malorum, transeunt impunē delicta, crescum facinora, & viri impij extolluntur, detrahunt honori diligētis inimicum, aperitur via sceleribus, deluditur iustitia: frenanda igitur est eorum audacia, qui gloriantur in fortitudine sua: Cesset vindicta, & omnia pessum eunt.

Ioan. 6. 31. Fructus huius operis est suimet iustissima conculatio. Sic dicunt, qui sunt de patria ista, quia, qui de terra est, de terra loquitur, & ita fit falsum iudiciū, cōtra quod dicebat Dominus: *Nolite iudicare secundū faciem, sed iustum iudicium iudicare.* Sed qui de cælo venit iuste iudicat, veritatem
Ioan. 6. 46. tenunciat, palam loquitur. *Diligite inimicos vestros ut sitis filij Patris vestri qui in cælis est.* Aufert de ore vestro verba illa vanitatis. Nonne iste est Iesus filius Ioseph, & mater eius dicitur Maria? Ad alta erigit, & *Gen. 9. 22.* ad cœlestem originem, qua sumus filij Dei, auertit à vili, terrena, carnalique ori-

gine. Chanaan filius Cham, qui verenda patris ostendebat, nempe vnde procellerat secundū carnem, maledictus est, & designatus seruus serutorū fratibus suis. Nō sic alij, non sic duo fratres maiores, sed aucteris vultibus, retrō abeuntes, ad patrem accedentes, operuerunt verenda eius. Hi sunt, qui claudunt oculos ad terrena, qui cœlestia cōtemplantur. In his benedicitur Deus: *Benedictus Dominus Deus Sem.* Et benedictio Domini super eos cadit, qui diligunt inimicos; cœlestem originem attendentes, qua sunt filij Dei: Quæ profectō magna est merces. Diligere diligētes se ex natura est, originē habet carnalē; nā *Eccl. 10. 1.* *Et Ethnici, & Publicani hoc faciunt.* & peccatores peccatoribus fœnerantur. Quæ ergo habebunt hi mercedē? Quæ dare natura potest, aut caro. Sed amplius faciendū est, altior origo nobis expectanda est, quō non pertingit natura: id quod fit in dilectione inimicorū, cuius origo ex Deo est, qui *Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* His quæ expectanda merces: Quæ a Deo Patre, & Rege cœlorum proficitur: Et, *Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.* Certiores huius mercedis nos facit Paulus dicēs: *Non enim iniustus Deus, ut obliuiscatur operis vestri, laboris, ac sustinentiæ eius.* Voluit Deus labores populū suū sustinere in deserto, quib. quasi quibusdā meritis dignus fieret terra promissa: Sic Sapiens, qui facilitatem aperuit iustitiæ, post ostendēs fructum illius dixit: *Et inhabitabu cum ea, & proteget te in sempiternum, & in die agnitionis inuenies firmamentum.* Iustitia protegit te in hac vita, firmat in futura. Malis hic circumdamur, opprimimur, molestamur: At iustitia nos protegit, ut ab illis non offendamur.

Veniam ad hanc iustitiam, quæ est dilectio inimicorū. Hæc ita protegit, ut nihil proficiat inimicus in eo. In quo enim nocet inimicus? bona auferendo, inferendo mala. Tantum bonum est ipsa dilectio, ut compenset, idque abundanter, quæcumque inimicus vel infert vel aufert.
Præcidas ramum ab oleastro, & inferas in bonam oliuam, vel oleastrū ipsum præcidas

Gen. 9. 17.
26.
Luc. 6. 11.
Mat. 7. 4.
Eccl. 10. 1.
Exo. 17. 11.
Eccl. 7. 7.
16.

præcidas, ut inseratur bona oliua: quid nocet arbori siluestri sic inferendo? auters aliquid eius, sed ut melius inferas, quod dulces edat fructus. Aufert inimicus, quæ natura dederat syluestris, confert verò, si diligas, quæ gratia donat cælestis. Dissungit te ab origine veteri terreni Adami, & confortem te facit Adami cælestis, ut sis filius Patris qui in cælis est. O quæ protectio iustitiæ? protectio perseuerans, non ut amicus temporaneus, sed proteget te in sempiternum. Et quod maius est in die agnitionis inuenies firmamentum. Dies moris, dies iste, quando aperientur oculi cæcorum, & illuminabit Dominus abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Tunc reuelabuntur abscondita secretorum, & nihil erit occultum quod non reuelatur, neque absconditum, quod non scitur. Dies itaque hic est dies agnitionis; nunc enim in tenebris ambulamus: scideò dicimus malum bonum, & bonum malum. Tunc natura, tunc mundus deseret, tunc caro derelinquet, tunc præcisa erit, velut a texente vita nostra. Qui his adhæserit, in his consiliis fuerit, nullum inueniet firmamentum, ubi requiescat pes eius, & non erit substantia: At qui iustitiæ adhæserit, securus erit: quia iustitia eius manet in seculum seculi, & id eò in illa inueniet firmamentum quo sustentatus ruinâ non parietur, & quò plus natura deserit, eò magis iustitia comitabitur, fulciet, & conferuabit. Deserit autè illos natura, qui magis illa dilexerunt: illos tunc gratia, qui plus illi adhæserunt. Dilectio inimicorù maxime natura contrariatur, gratiam profus sequitur: ergò diligens inimicos in die agnitionis firmissimum inueniet firmamentum, non fluctibus quatietur, non commouebitur in æternum per Spiritus procellarum; tertiam, quæ in æternum stat, securus possidebit: de qua scriptum est: *Mansueti hereditabunt terram, & inhabitabunt in seculum seculi super eam*. Hæc est terra viuentium, & firma possessio vitæ æternæ.

17. Declaratum, quæ sit ista merces, consideram⁹ primò in genere, quòd sit magna: secundo, quæ sit in specie, quòd innuitur

in eo, quod dicitur: *Ut sitis filij Patris vestri, qui in cælis est*. Circa primum dicitur, quòd ser pruræ sacre, ubi agunt de sacra ad fiat one aliqua, mensuris adhibent. Sic Isaac, ubi agit de lapide posito in fundamentum s Sion, ibi ponder s meminit, & mensura. *Et ponam (nquit) in pondere iu dicitum, & iustitiam in mensura* Ezechiel quando in sp r tu vid raouum templum, v dir simul Angelum merientem omnia Sic & Ioannes n ciu tate Ierusalem ædificanda. Sed re ipsa Deus qui Moysi demonstrauit exemplar tabernaculi mensuras addidit, quia ad mensuram dat Deus mercedem operar js: *Facta primo mane cù illu conuentione ex denario durno*. Alijs verò dixit: *Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit, dabo vobis*. Quam mercedem, cum ita bu t dixit tui que illorum: *Tolle quod tuum est*. Quod si cum aliquibus miser cord teragere sic d sponat, ut pr uilegia concedat, potest quod vult facere. Vbi ergo maior meritù, ibi amplius præm um. Grat a diligendi in m cum tãra est, ut de illa hortans Dominus dicat: *Estote ergò vos perfecti, sicut & Pater vester cælesti perfectus est*. Ista en meit singularis im tat o d u nã perfectionis: ergò & merces magna in m s.

Vbi & illud attende, quòd se Deus, in eo quòd *Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos*, perfectum vocat. Perfectus quidem est in omnibus, quia super omnia n fin tus, & immentia est perfect on s. Sed in amore tamè, & beneficent a erga malos, qui in m e sunt ill us, nim iam suã commendat perfect onem. Ut cognoscamus in terra suã char tat s, quæ in cælis regnat, excellentiam singularem. Ideo enim duo commemorat, quæ Deus de cælis commun cat hom n bus, nempe lucem Solis, & pluuiã abundant am: ut hæc notetur esse cælest s beneficent a. Qu ergò in hac Deum imitantur, apicem quandam attingunt cælestis perfectionis. Sint verè perfectiones v ritutes omnes, hæc est singular s: omnis virtus amor est qu dam ord natus; propterea quòd in amore resoluatur, tamquam in suum proprium principium,

Ezel. 27. 9
1 Cor. 4. 5
Matth. 10. 26
Psal. 36. 11
29.

Isa. 28. 16
Ezech. 40. 3
Apo. 21. 5
Exod. 25.
Mat. 20. 8

14

in 18.

pium,

piam, virtutum omnium eminentiam. Ideo
 1. Cor. 13. 4. *quod charitas patiens est, benigna est, omnia
 eredit, omnia sperat, omnia suffert.* An hoc
 verò sit amoris excellentia, ubi & imprimis
 apparet si inimicum diligamus. Ergo
 11. *omnium maxima perfectio ista est: ergo
 12. & omnium maxima est merces illius; &
 vide si forte, qui nouissimi vna hora fece-
 runt, mansueti fuerunt, & pacifici contra
 inimicantes, quod patres facti essent con-
 ductis primo mane, vt dignè pro minori
 opere exteriori, secundum magnitudinem
 interioris sufferentia, & intima charitatis
 non sunt defraudati a desiderio suo: qui
 minorem laborem maiori amore compen-
 sarunt: sicut & mulier, quæ nedum nõ la-
 borauerat in via Domini, sed sudauerat in
 cultu vanitatis & iniquitatis; ardenti amo-
 re peccata multa, quæ ante commiserat,
 compensauit. O si scirent homines quan-
 ta sit vis in amore, gratiam deputarent, se
 odientes inuenire, quos diligerent, vt eos
 diligentes, essent perfecti, sicut & Pater
 celestis perfectus est.*
 19. Ad speciem huius mercedis descenden-
 tes, dicimus primò, quòd *charitas hac ope-
 rit multitudinem peccatorum; nam remis-
 1. Pet. 4. 8. suntur ei peccata multa, quoniam dil-
 12. xit multum.* Diligit autem multum, qui di-
 liget inimicum, quando perfecti vis amo-
 ris erga Deum tota causa est, quam obrem
 diligit inimicum. Pennarum vis in Aquila
 magna quidem est, sed illarum vis ma-
 xima in animali, quod vidit Ezechiel, o-
 stenditur: vbi præter leue corpus Aquilæ,
 graua erant corpora hominis, leonis, bo-
 uis, quæ vi pennarum volatu celerissimo
 per aëra leuabantur. Vbi contrarietas est,
 ibi maior ostenditur vis superantis: & quæ
 contrarietas sit in diligendis inimicis hi
 testentur, qui quauis ratione Euangeli-
 ca ad hanc adduci non possunt dilectio-
 nem. Ergo & merces magna nimis est
 multitudinem operiens peccatorum. Qua-
 12. propter rogamus: *Dimitte nobis debita
 nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus
 nostris.* Secundò dicimus, quòd magna
 est merces magnus amor, quo Pater vos
 diligit, cum filij sint eius. Quis enim est
 filius, quem non amet Pater? Hinc de vni-

genito vox Patris intonuit: *Hic est Filius
 meus dilectus.* Si ergo filij, & dilecti. Di-
 lecti a Deo, qui charitas est: qui in hoc
 proponitur nobis, vt perfectionis ex-
 plar, quod etiam inimicis beneficiat. Quam
 ergo amor eius erga iustos? erga amicos?
 erga filios? illos donat naturalibus insu-
 xis, hos super cælestibus condescensio-
 nis. Mensurat, qui potest, nimiam chari-
 tatè, qua Pater cælestis diligit filios suos.
 Amorem citauit Deus paternam, quando
 iussit Abraham, vt immolaret filium suum,
*Tolle filium tuum vniogenitum, quem
 diligis Isaac: & poterit forte comparari
 Abraham amor erga filium Isaac, amor
 Patris cælestis erga filios suos.* Dilectio-
 nis itaque; quam exhibes inimicis, datur
 pro mercede dilectio Dei Patris erga il-
 los, qui verè sunt filij eius. O inestimabilem
 compensationem! ò nimiam nimis-
 que magnam mercedem! ò infinitam re-
 tributionem! Et hinc non sequitur, quòd
 bona maxima Deus conferat sic dilectis,
 quæ tertia merces est: Nam amor, qui o-
 perari tenetur, amor non est. Vere diligit
 Deus, qui beneficit iis, quos diligit:
 Immo amorem illius immeritum, men-
 sura effectum nos metuumus, ita quòd
 sicut benefaciendo diligit, ita plus ille
 Deo dilectus intelligatur, cui maiora bo-
 na collata sunt: propterea enim Ioannes
 dicitur in suo Euangelio, Discipulus,
 quem diligebat Iesus.

Tantà ergo dilectio Dei erga illos, qui
 diligit inimicum, eximiam ostendit, &
 infert bonorum abundantiam, quæ illis a
 Deo Patre communicantur: An bona
 vulgaria, & leuia sunt hæc duo, videli-
 cet, filiatio & perfectio? *Vt sitis filij Patris
 vestri, qui in cælis est. Estote ergo vos per-
 fecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus
 est.* Multa bona recensuit Christus, itaque
 promisit, qui virtutes perfectè colit, quos
 simul beatos appellauit. Dixit enim quòd
 illorum est regnum cælorum, quod posside-
 bunt terram, quod consolabuntur, quod
 saturabuntur, quod misericordiam conse-
 quentur, & tandem, quod Deum videbunt.
 At horum omnium extremum, quasi omni-
 bus cernens, vel omnia continens, exprimes

mens dicit: *Filij Dei vocabuntur*. Maximū itaque bonum est, Filium esse Altissimi, idq; palam & gloriose. *Nunc quidem filij Dei sumus*, ut ait Ioannes; *sed nondum apparuit quid erimus*.

Iob. 3. 2.

Sap. 5. 5.

Colo. 3. 3.

Iob. 9. 35.

Matth. 26. 63.

Iob. 19. 7.

Isa. 52. 14.

Sap. 5. 4.

Matth. 5. 4.

Sed quid erimus? nunquid plus aliquid quam filij Dei? Hoc enim quid maius, vel esse, vel etiam intelligi potest? quid igitur apparebit tunc, quod nunc non videatur? Audi Dominum: *Filij Dei vocabuntur*. Erit ista filiatio aperta, apprensus, omnibus manifesta. Filij Dei ab omnibus cognoscuntur, vocabuntur, declarabuntur. Non audis vocem illam: Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei? Nunc itaque sumus filij, si aduersarium diligamus, sed vita nostra, & filiatio ista abscondita est cum Christo in Deo. Quomodo cum Christo? quia & Christus mortalis erat Filius Dei. Illi namque, qui cæcus fuerat, scimus, quod dixerit: Tu credis in Filium Dei? & illo pro responsione interrogante. Quis est Domine, ut credam in eum? Christus intulit: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At verò hæc tanta sua dignitas adeo erat occulta, ut tamen adiuratus annuerit in iudicio Iudæorum, quod esset Filius Dei viui, ob hoc tamen, tanquam blasphemus mortifuerit adiudicatus. Nam & Pilato clamantes dixerunt. *Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia Filium Dei se facit*. Haud secus, qui inimicum diligit; est quidem Filius Dei, sed nondum apparet; quin magis à mundo contemnitur, qui vitam illius æstimat infaniam, & despiciat. Est enim aspectus eius inglorius, sicut & Christus fuit inter filios hominum. Filij hominum, qui graui corde in cælum non suspiciunt, illos habet in desitum, & in similitudinem improprij, qui iniurias condonant, qui malis bona rependant, qui sibi malefacientibus benefaciunt.

Altissimi, iuxta quod dixerat Angelus: *Hic eris magnus, & filius Altissimi*. Magnum itaque bonum etiam nunc est esse *Filium Dei*. Ut quemadmodum in beatitudinibus vocari Filium Dei, super omnia bona constituitur, eaq; continet omnia: Ita & nunc bonorum omnium maximum est esse Filium Dei. O eximiam mercedem!

Luc. 1. 32.

Huic adde consequenter, quod Filius Exhorta. Dei est hæres vniuersorum: *nā tua omnia tio. mea sunt: Dixit Filius Patri: Pater autem Iob. 17. 10. Filio. Filium semper mecum es, & omnia mea Luc. 15. 31. tua sunt. Quæ verò ista bona sunt? Domini Psal. 23. 1. ni est terra, & plenitudo eius. Confiteor tibi Mat. 11. 15. Pater cæli, & terræ. Leuo manum meam Gen. 14. 22. ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli & terræ. Et si parua sunt ista, adiciam tibi multo maiora: Dixit Dominus ad Dauid, recensitis quæ illi contulerat bonis. Quæ verò multo maiora illi à Domino adiecta sunt? Hoc certè, quia Christus est Filius eius. Ostenderat illi Deus bona, & bona multa: multo maiora post contulit, quando dedit illi Filium suum. Cui Pater cælestis, quod maius*

Iob. 10. 29.

Psal. 72. 25.

Gen. 25. 6.

Gen. 22. 12.

Gen. 22. 17.

21. Agè, hi quos inimicorum dilectio facit filios Dei, vocabuntur in tempore opportuno filij Dei. Quemadmodum principio ille, qui despectus fuit, ut virorum nouissimus, demū fuit magnus inter mortales omnes, immò & immortales; vnde vocatur Filius

omnibus est, illum gignens, tribuit; nempe totum suum esse, suamque naturam & diuinitatem. Hæc sunt multo maiora, quæ filijs suis Pater communicat. Hoc intellexit Dauid ipse, qui propterea cecinit. *Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Pars idem est quod hæreditas. Hanc hæreditatem expectabat Dauid, cui Deus in Filio promiserat semetipsum, hæc expetebat super omnia, quemadmodum super omnia expetibilis est, & expetenda: Et hæc est, si bene attendas, hæreditas; quam dedit Abraham Isaac filio suo. Dicente Scriptura: Dedit Abraham euncta, quæ possederat Isaac; Filijs autem concubinarum largitus est munerata, & separauit eos ab Isaac filio suo. Vbi obserua, quod Isaac vocat filium suum, alios verò filios concubinarum. Quia Deus ipse de Isaac dicit illi: *Non peperisti vni genito tuo propter me: quasi cæteri non essent eius liberi. Hoc quare? quia huic soli debebatur hæreditas illa, de qua dixerat illi Deus: In semine tuo benedicentur omnes**

- Gal. 3. 16.* gentes terra. Quod semen Paulus declarat esse Christum.
- 22.* Hæc est hæreditas præclara, quæ soli Isaac debebatur. Quia in Isaac (inquit) vocabitur tibi semen. Nam sicut Abraham, ita & ipsi Isaac promissus est Filius Dei. Vide autem si David, cui promissus fuit Christus, de hac loquatur hæreditate, sic concinens: *Dominus pars hæreditatis meæ* (id est hæreditas) *& calicis mei: tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi. Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara est mihi.* Hæc, hæc (inquam) hæreditas nostra est. Dominus noster hæreditas nostra, qui dat semetipsum nobis. O præclaram hæreditatem! o pretiosam substantiam! o plusquam copiosam mercedem. Ergo *diligite inimicos, ut sitis filij*, & si filij & hæredes *Patris vestri, qui est in cælu.* Quid quaris amplius homo? si qui implet cælum & terram, non implet desiderium tuum, hoc aliunde esse non potest, quam quia desiderium tuum non est omne bonum, & tu iustus non es. Nam scriptum est: *Desiderium iustorum omne bonum est.* Et ideo filius Dei non es, quia nec filius Abraham, sed
- Gen. 25. 6.* concubinarum filius: Filius (inquam) secundum carnem, qui propterea carnalia spectas, & terrena meditaris. Audisti? Dedit Abraham cuncta, quæ possederat, Isaac: filiis autem concubinarum largitus est munera. Si filius Dei es, constituet te Deus super omnia bona sua. Si filius concubinarum, id est, si filius carnis, si secundum carnem vixeris, portionem accipies substantiæ, non omnem substantiam, & illam dissipabis, viuendo luxuriosè, & famem patieris, ut canis, ut nunquam dicas sufficit: & desiderium tuum peribit, ut nunquam quod concupiscis, consequaris. Mulier illa, quæ deserto mariti thoro adhæsit alieno, quid consequbatur? num ideo dicebat sufficit? Num ideo implebat desiderium suum? sed parum est hoc: si in iudicio conuincatur, moriebatur: si in sacrificio, vtero intumescente disrumpebatur. Bibere cogebatur aquas amarissimas, in quas congestæ erant istæ maledictiones: *Det*

te Dominus in maledictionem, exemplumq; cunctorum in populo suo, putrescere faciat femur tuum, & tumens vterus tuus dirumpatur, ingrediantur aqua maledicta in ventrem tuum, & vtero tumescens putrescat femur. O exemplum! Det te Deus exemplum cunctorum in populo suo. Vide tu, & attende exemplum istud: pro modica delectatione aquas bibet amarissimas; pro transeunte voluptate, vterus tumore impletur, humore disrumpitur & perit. Iste finis est hominum, qui derelinquunt Deum suum, replentem illos, & inebriantem à bonis suis. Delectaris in vindicta inimici? sed quid Deus: cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas. Deo displicet hoc gaudium tuum: sic adverte Salomone: Et in ruina illius ne exulter cor tuum: ne forte videat Dominus & displiceat ei, & auferat ab eo iram suam.

O inimicorum ocores audite verbum Dei. Etiam si Deus ipse per se irascatur inimico tuo, forsitan propter te faciens de illo ultionem, non tibi licet tamen in ruina illius delectari; hoc enim signum est odij. Propterea si te viderit Deus de casu illius gaudentem & exultantem, auferet ab eo iram suam, cessabit vindicta, beneficiis illum magis prosequetur: displicet quippè illi tale gaudium tuum. Si neq; de casu asini inimici tui licitè potes exultare, quanto minus de casu ipsius inimici? permitteris verò de casu bestiæ gaudere, quando iubet Lex: *Si Videris asinum odientis te inacere sub onere, non pertransibis, sed subleuabis cum eo?* Si asinum cadentem subleuare teneris, quanto magis hominè, quantumlibet te odientem? Et poteris ergo gaudere de ruina illius? Et poterit tibi placere vindicta etiam ab ipso Deo sumpta de illo? pro gaudio isto, vel quocumque alio, quod non sit in Domino, sed in mundo, aquas potabis amarissimas: pro eo quòd vacuis bonis delectaberis, repleberis vanitate, disrumperis crepans medius, & diffundentur omnia viscera tua. Quid si vt odio animi tui satisfacias, tu ipse ultionè facis? o aquæ amarissimæ, quæ intrabunt vterum tuum! Deus ipse constituet te illius protectorem, vel saltè ultorem,

Ecc. 3. 17

Pro. 14. 17.

Exod. 21. 11.

Deut. 25. 11.

vitrorem, vt disperdat te. Mitte ergo hoc leue gaudium animi tui, vt aon perdas gaudium Domini tui.

Et dum queris vltionem nescis, quod de te ipso illam sumis? si parcas, si ames, perfectus eris, completus, bonis omnibus repletus: quoniam hortatus Dominus dilectionem inimicorum exemplo Dei Patris nostri: *Qui solem suum oriri facit super bonos & malos*: Addit. *Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester caelestis perfectus est.* Ergo si Patrem non imitaris, imperfectus es: id est imminutus, deficiens ab omni bono. Nonne ergo perspicuum est, quod dum demis aliquid ab inimico, a te ipso demis multum? te ipsum diminuis? te vacuus & reddis inanem? & quid dico inanem tabescentem magis, & foetentem, & pessima eructantem. Audi Sapientem: *Sicut eructant foetentium praecordia, sic & cor superborum, & sicut prospexit in casum proximi sui. Qui prospicit, & in hoc delectatur de calu proximi propter superbiam suam, similis est eructanti foetentia de visceribus suis.* En quibus rebus plenus est, foetidis, marcidis, sanie tabescentibus: *O virum imperfectum! Estote ergo perfecti: super omnia charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis.* Ne quando dicatur vobis: *ubi est timor tuus? fortitudo tua? patientia tua? & perfectio viarum tuarum?* Sed Apostolum audiamus: De cetero fratres gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum. Amen.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Cur Christus dignetur nobis rationes asserre, vt inimicos diligamus. Ponderantur verba illa. Vt sitis filii Patris vestri. In morali acerrime inuehitur contra insaniam mundi, vindictam suadentis.

NON sine causa aut inaniter Deus sibi locum eligere volens, ad quem non nisi sanctus ascenderet & accederet, se Dominum prius declarauit vniuersae terrae. Vt qui Dominus esset omnium, quandam partem ex omnibus sibi reseruaret, cuius non omnes sed ii solummodo, quos ipse instituisset, fierent participes. Hoc quippe vobis per Psalmorum cantorem innotuit, qui cecinit: *Domini est terra, & plenitudo eius. Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde.* Quo docemur iure illum nobis posse quaedam sua lege praescribere, quae nos oporteat facere, cum sit Dominus vniuersorum, & in ditione eius cuncta sint posita. Quapropter nobis durum videri non debet, si iubeat: *Diligite inimicos vestros, benefacite eis, qui oderunt vos, orate pro persequenibus, & calumniantibus vos.* Id quod eo magis a nobis praestandum est, quod & mercedem adiicit, quae magna est ratio, cur illi obtemperare debeamus. Quemadmodum in Psalmo dixit. Hic accipiet benedictionem a Domino, & misericordiam a Deo salutari suo. Haud secus in Euangelio dicit. *Vt sitis filii Patris vestri, qui in caelis est.* Hoc itaque cum haec audimus a Domino, nobis est hodie considerandum.

Vbi duo proposita sunt, nempè: *Quid facere opus sit; & Quare.* Opus enim nobis & iubet & ostendit, quod compleamus; & ratione addit, vt id faciamus. Primum, dicens. *Diligite inimicos vestros.* Secundum, subiungens. *Vt sitis filii Patris vestri.* Opus perse perspicuum est, & manifeste propositum. Nempè vt corde diligamus, ore deprecemur, opere auxilium prebeamus: & hoc non erga quoscunq; modo, sed erga illos potissimum, qui corde alieni sunt a nobis odietes nos, ore calumniatur, opere persequuntur, qui inimicorum nomine declarantur. Opus arduum maxime, quod nedum naturam excedere, verum & illi repugnare maxime videatur. Quapropter Dominus noster ad tantam huius operis superandam difficultatem, tantum nobis auxilium contulit, tantum constituit praesidium praestantissima ista

2. potentissimaque ratione. *Vt sitis filij Patris vestri, qui in caelis est:* veluti si diceret. Repugnet natura, quam ab Adam consecuti estis: excellentiorem aliam vobis caelestis praestitit Pater, quam si sequamini, erit ipsa vobis dux, & vis in hoc opere perficiendo: vosque significabit filios esse Dei, cuius natura bonitas est, cuius opus pietas, & cuius viscera, misericordia. *Qui solē suum oriri facit super bonos, & malos.*

3. Sit ergo sermo noster circa rationem hanc; cum enim quid sit faciendum appareat clarè, id nunc a nobis exigitur, ut animos nostros excitemus ad id assequendū. Vbi primum constituo, quod Deus, licet sit magnus Dominus, neque propterea teneatur nobis rationem reddere suorum iudiciorum ac praceptorum, tum ratione dominationis, tum ratione conditionis; quia videlicet bonus, rectus, iustus & clemens est, adeo ut certi simus, quod fidelis est in omnibus verbis suis, sanctus & iustus in omnibus operibus suis: & omnes viae eius veritas & misericordia. Rationes tamen ad nostram infirmitatem fulciendam, plerumque suis addit mandatis, quibus nostra imbecillitas innitatur & fulciatur, & dum his rationibus nutritur ratio nostra atque delectatur, interim sentiat de mandatis Domini, quod etiam sit in custodiendis illis retributio multa.

4. Non enim parva retributio, quod mens humana se videns in lege Domini ambulare, intelligat, quod via ista immaculata est, sancta & recta atque admodum quadrans cum naturali sua tum rectitudine tum dignitate: & propterea Salomon iudices monens dixit: *Cognoscere personam in iudicio, non est bonum.* Homo, qui non sit Iudex iniquitatis, in iudicio scit reprobare malum, & eligere bonum: hoc est munus suum, iste scopus iudicij sui, nil aliud illi spectandum, quam discretionem habere boni & mali, & secundum illam iudicare: quod cum faciat super alienas actiones, plus multo in sua ipsius, & in ea potissimum, qua de alijs iudicat, praestet necesse est. Sciat ergo quod cognoscere, id est respicere personam in

iudicio non est bonum, ut qui constitutus est in vindictam malefactorum, & in laudem bonorum, in quo alium iudicat, non condemnet semetipsum, eligens quod non est bonum, idque tum praestans, dum assumit iudicium Dei, quod est reprobare malum, & eligere bonum.

Rationem verò sui dicti exponens Salomon subiicit: *Qui dicunt impio, iustus es: maledicent ei populi, & detestabuntur eos tribus. Qui arguunt eum, laudabuntur, & super ipsos veniet benedictio.* Dicere malum bonum; & respicere in iudicio personam hominum, tam est contra rationem, ut communis hominum concepcio id detestetur: contra verò si fiat, & impius arguatur & condemnetur, id prober communiter humana natura. Vbi etiam vide bonitatem & sanctitatem Dei, qui, ut ipsa mens nostra sibi ipsi rationes crearet mandatorum Dei, lumine illius vultuseam signavit, de quo fit illa petitio: *De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui sic videant aequitates, ut & oculi mei lumine vultus tui illuminati easdem videant aequitates.* Sic ergo diuina ordinatione comparatum est, ut ratio ipsa sicut ipsi sibi lex est, ita ratio sit legis, ob quam legum conditor Deus iusta decernit. Propterea ut Salomon docuit, sic hominum more comparatum est, ut bonum omnibus placeat, malum verò exprobrant & detestentur: ex quo fit consequens, ut iustitia & veritate foelicitas quaedam etiam in hac vita comitetur: dum sibi complacet mens, in aequitate & veritate.

At contra (ut rationes iam huius praecipi videamus) iniquitas de sui natura molestiam affert, quae iniquitas, ut nobis propinquior, ita est & molestior, ratione ipsa illam detestante. Vnde factum est, ut eos in primis detestemur, qui contra nos suam iniquitatem acuunt & exercent, qui propterea quoque inimici nostri habentur. Atque adeo duplici ratione odio illos prosequi videamur, videlicet, & quod iniqui sunt, & suam contra nos iniquitatem produnt & euomunt: & iubemur tamē eos diligere, ut merito videatur externa ratio adhibenda huiusce dilectionis, quando interna

Psal. 14. 13.

Psal. 18. 12.

Pro. 24. 23.

Psal. 16. 3.

6.

interna & connaturalis oppositum magis dicere videatur. Rectè ergò Dominus. *Diligite inimicos vestros, ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est:* non illius præterea, qui in terris est. Vetus lex duplici illi iam dictæ rationi assensum videbatur, puniens iniquos, & ad puniendum tradens in manus eorum, qui iniuriam iniquitatis illius passi fuissent. Sic enim habet: Si quis odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensque percusserit illum, & mortuus fuerit, arripient eum, tradentque in manu proximi, cuius sanguis effusus est & morietur. Vbi certum est hoc fieri non potuisse principaliter zelo vindictæ, cum statuerit lex. Non queres vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Sed zelo iustitiæ, quam Dominus ardentè expetebat, & seuerè præcipiebat. Idcirco & de homicida illo addit: *Non misereberis eius, & auferes innoxium sanguinem de Israel, ut bene sit tibi.* Et idcirco fortè misericordia moti, illum dimitterent, iubebat offensis tradi, qui licitè poterant sententiam mortis contra illum exequi, quamquam hi si propinqui non essent, fortassis non exequerentur; Sat erat illis, vt non principali intentione vltionem quærent, si autem intentio illa tantum esset occasio, quæ dicitur causa sine qua non, licita erat illa punitio, quam tamen principalem intentionem non magno negotio habere poterant, id facientes, quòd Deus præcepisset; & ea intentione, quia præcepisset.

Quando nunc Canonici spectant quotidianas distributiones, quibus tamen iustum est, vt eas consequantur, modò sic secundario spectent, vt etiam si non haberentur, hois non interessent. Quam tamen ego in lucro mutui, ex vi mutui, secundariam intentionem non admitto, quando sic speratur lucrum, vt sine illius spe mutuum non daretur: Ita enim habet canon: *Qui non alias mutuo traditurus, eò proposito pecuniam credit, vt licet omni consensione cessante, plus tamen sorte recipiat pro intentione lucri quam habet (cum omnis usura, & superabundantiã prohibeatur in lege) iudicandum est malè agere: & ad ea, quæ taliter sunt accepta, restituenda in anti-*

marum iudicio efficaciter inducendus. Cur verò ista secunda intentio, sine qua opus non fieret, excuset à simonia, non verò ab usura; hæc est ratio, quia cultus diuinus res est publica, sicut erat & iustitia punitiua in lege; mutuatio verò res est particularis: præterea publicum illud opus, siue castigandi impium, siue colendi Deum, a Deo maximè expetitum est, & expressè mandatum, vt patet ex lege, mutuatio autem in consilio est tantummodo. Deniq; cultus diuinus huiusmodi, vt videtur, certè non fieret sine interesse illo, nec satis esset Deo querela illa. *Quis est in vobis qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuito? non est voluntas mea in vobis.* Cum ergò cultus sit tanta res publica, diuina, necessaria, quæ sine spe illa secundaria non fieret, iustum fuit, vt spes illa permitteretur. Huc accedit, quòd cultus ipse cum tanta sit res, trahit ad se facile animum nostrum oculo principali, non sic bonum proximi, cui mutuum damus: & præterea personale opus est cultus Dei, cui totus homo debet esse deditus, vt merito inde viuat: *Nam qui altari seruit, de altari debet viuere, à qua re longè distat mutuatio.* Non ergò valet consequentia à re simoniæ ad usuram: & quòd dicitur, quòd materia simoniæ est arctior, facit magis ad propositum nostrum, quàm ad oppositum. Est quidem arctior, quia in illa magis peccatur, non ita facile tamen, quæ peccati magnitudo, & facilitas euitandi, rationabiliter admittunt secundariam illam intentionem, quàm mutuum. Hæc incidenter dicta faciunt ad exponendum, quòd in punitioe homicidæ facile admittebatur dicta intentio secunda. Nam quòd prima prorsus non obligaretur, Sapientes illius temporis aperte significant. *Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam: Homo homini reseruat iram, & à Deo quarit medelam?* Vides quomodo remouetur ira & odium & vindicta ex ira procedens, non ex zelo iustitiæ & obedientiæ: Ità & Salomon: *Ne dicas, reddam malum. Quæ quæuis etiam de redditione & vindicta possint intelligi, quæ priuata autoritate sint facta, certum est tamen ea quoque in publico iudi-*

Dmt. 19. 11
Leuit. 19. 18
Dmt. 19. 13
D. Th. 2. 2. q. 107. a. 1.
Extra de usu cap. Consuluist.

Mal. 1. 10.
1. Cor. 9. 13
Ecc. 28. 1.
Prou. 20. 22.

eo iudicio esse seruanda: utrobique enim arceretur zelus vindictæ, qui in priuata uisione apparet maximè. Itaque zelus contra iniquitatem primus erat, contra Dominum nostrum erat secundus.

3. Quoniam verò tunc Deus iniquitatem temporaliter quoq; ex lege puniebat, ut e ratione homines dura ceruicis flecteret, ideò sic & præcipiebat & permittebat. At Dominus Iesus, qui dicit: *Non ueni ut iudicem mundum, sed ut saluificem mundum.*

IOH. 12.
47.

Ioan. 3. 17. &: *Non misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum;* iam non contra iniquitatem pugnat iustitia & iudicio, sed misericordia & beneficio; ideò à lege sua sustulit vindictam omnem, & oppositū potius docuit, & iussit dicens: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.* Sic ergò huius præcepti ratio ista prima, quòd huic legi, quæ salutem nobis affert, non iudicium, huiusmodi præceptum admodū congruebat, quæ ratio in uerbis illis Domini Iesu Christi innuitur: *Ego autem dico uobis, quasi dicat. Dictum est antiquè in lege, quæ iudicia continebat, odio habebis inimicum tuum. Ego, qui Saluator non Iudex ueni, aliter mando, nempe; Diligite inimicos vestros.*

9. Ex quibus uerbis consequenter educitur ratio ista secunda. Summa diuinæ legis, in dilectione erat constituta. Nam primum mandatum, erat: *Diliges Dominum Deum tuum;* secundum uerò: *Diliges proximum tuum.* Euangelium itaque cum legi illi esset supponendū in dilectione, maximè congruum erat, illam ut excederet. Id autem in dilectione Dei fieri non poterat, iubente lege: *Diliges Dominum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.* Ergò in proximi dilectione excelsus erat ponendus. Vbi ergò diceret illa: *Odio habebis inimicum tuum;* hæc dicere habuit: *Dilige inimicum tuum.* At ubi præcipiebat odio haberi inimicū? numquam profectò, nisi in eo, qui homicidam tradi iubebat in manu propinqui hominis illius, cuius effusus esset sanguis. Qua in reflex nostra non iudicat quemquam; neq; uidelicet ut moriatur homicida, neque in

Matth. 22.
36.

Deut. 6. 5.

manus tradatur offensus, sed illū iubet diligere ac iuari. In quo & hoc uideretur aliqua ex parte iustum, ne plus quàm nosmetipsos proximi diligamus. Quod ut intelligamus, meminimus horationis illius Apostolicæ: *Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere & non nobis placere.* *Vnus. 2.* *quisq; uestrum proximo suo placeat in bonū ad adificationem. Etenim Christus non sibi placuit:* Si nobis placere non debemus, sed proximo, nunquid non in hoc proximum plus quam nos ipsos diligimus?

Quid uerò est placere sibi, nisi quod sibi uile est quære; Quid proximo placere? illū iuare. Dū ergò Paulus dicit: *Non quaerens quod mihi uile est, sed quod multis, ut salui fiant.* *1. Cor. 10. 33.* Certè quantū Christiano licet, proximum diligebat plus quàm seipsum. Et Christus in quo nō sibi placuit? certè in eo, quod passus est pro nobis. Ita n. exponit Paulus dicens: *Sed sicut scriptum est: Improperia improperantiū tibi ceciderunt super me.* Quib. uerbis in Psalmo unde sumpta sunt subiungitur: *Et operus in ieiunio animæ meam, & factum est in opprobrium mihi. Et posui uestimentum meū cilicium, & factus sum illis in parabolā. Aduersus me loquebantur qui sedebāt in porta. Vbi apparet Christi passio cum in his, quæ sua sponte passus est, tū in his, quæ illis ab inimicis illata sunt. In hoc ergo commendat charitatem suam Deus in nobis, quoniam cū adhuc inimici essemus, Christus pro nobis impiis mortuus est, & pro tanto, homo iste Christus Iesus plus quàm seipsum dilexit nos.*

Qua in re nos illum conuenit sequi, dicente Apostolo: *Ambulate in dilectione, sicut & Dominus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis.* Ergo qui inimicū diligit, secundum aliquem modum plus proximum diligit, quam seipsum, nō sibi placens sed proximo, non quod sibi uile est quaerens, sed quod illius saluti fiat. Repugnat caro, mens refugit, sensus oppugnat clamans corde: Diligam qui me odio habet? Ad Dominum pro illo clamabo, qui contra me clamat & apud homines calumniatur? Illi benefaciā, qui me persequitur? Amicus illi ero, qui dum mihi inuitus est, inimicus Dei constituitur? Quid? necdum bonis meis mala illius compensabo?

mentura

mensura bona remetiar, qui mala mensuram, sed in bonis meis superfluens ero, malis inimici? Corde odit me, & nedum corde diligam, sed ei benefaciam? Quid enim iubeor aliud his verbis; *Benefacite his qui oderunt vos?* Qui totis viribus suis me offendit, ore calumnians, perseques opere, hunc ego nedum viribus meis prosequar beneficiis, verum etiam Omnipotentem deprecabor, vt sua manu impleat, quod mea prestare non potest? Sic ego diligam inimicum, vt non reddam modo bona pro malis, sed addam bonis meis ad suam iniquitatem? Diligam itaque proximum, & hunc inimicum plus quam me ipsum? Heu quid clamas de terra, o homo terrene? Audi tu clamorem sapientis, qui deorsum est: *Eme eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare non cesses.* Quod loquatur Salomon de innocentibus qui a peccatoribus opprimuntur, volo; enim ei David iubet: *Eripite pauperem, & egenum, de manu peccatoris liberate.* Sed quare mors aut egestas, aut oppressio potest morti aeterna comparari? Qui tibi inimicus est, te odio prosequens & persequens, offensione hac non ducitur ad mortem, & in portas mortis ingressus est, non trahitur ad interitum, ac iam interitum iam perit. Hunc a morte erue, hunc ab interitu liberare non cesses. Quo autem modo? Diliges illum, illi benefaciens, & si adit facultas, etiam corripiens; Nam si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Parum est quod exhibes, quod perdis, paruus labor, maximus fructus. Si resistat caro & mala consuetudo, odio tibi habenda est anima tua, vt diligas animam proximi, & filium facias eam. Ergo ne perdas quid temporale, perdes illum, per quo Christus mortuus est? vt tibi placeas, Deo displicebis? ne te incōmodes, fratrem interimes? pascere morientem, si non paupisti, occidisti; erue morientem, si non eruisti, interemisti.

SECVNDA PARS.

12 *Audisti quia dictum est antiquis: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* A quo quaso dictum est anti-

quis. *Diliges proximum tuum?* Certè à Deo, sed per seruum Moysen. Qui verò huius doctrinæ doctor: *Odio habebis inimicum tuum?* certè, vt sonant verba, non alij quam Scribæ & Pharisei. At quis est qui dicit: *Ego autem dico vobis?* Hic est Filius Dei dilectus. Ille paternam hereditatem, cuiquam non inuidet. Qui licet verè vnigenitus Filius sit in sinu Patris, libet tamen ei esse primogenitus in multis fratribus, quibus sine vlla diuisione diuidat substantiam suam. Et quia vnus duntaxat natura est & esse potest Filius Dei, per gratiam adoptionis curat fratres multiplicare: & propterea docet: *Diligite inimicos vestros, vt sitis filij Patris vestri, qui in caelis est.* O magnam diligentiam in inimicorum ratione! Hanc vnicus proponit Filius, vt solus non sit filius, sed sit in medio fratrum rector illorum in honore. His Patris nomen annūtiat; Patris (inquā non sui solummodo, sed etiam ipsorum. Quinimò vbi aliquandò dixit: *Ascendo Iob. 20. 17.* ad Patrem meum, & Patrem vestrum. Hic tantum dicit, *Patris vestri.* Nuntiabo (inquā) *nomen tuum fratribus meis.* & in medio Ecclesie laudabo te. Que verò laus? quia Pater noster. Sicut enim Filius non confunditur fratres eos vocare, sed laudem suam hanc deputat & honorem; ita & Pater non confunditur filios eos vocare, sed gloriosum sibi reputat hominum illorum Patrem vocari, qui Vnigenito suo fuerint vera fide atque perfecta coniuncti. Vt quid enim vnigenitus ipse quodammodo apud Patrem gloriatur dicens: *Pater, manifestaui nomen tuum hominibus.* Quod nomen (inquā) nisi nomen Patris manifestauit? neque enim frustra Patris nomen pramittit, dicens: *Pater manifestaui nomen tuum.* Ad quid verò nisi ad eius gloriam manifestaui? vt certò scias Deum in nomine Patris nostri gloriari. Quod si non aliud, certe Oratio Dominica demonstraret, quam sic adorimur. *Pater noster qui est in caelis.* Cum autem Propheta protestetur: *Laudans inuocabo Dominum:* constat ad laudem Domini pertinere, quod illum inuocaturi, vocemus Patrem, vt hac in re coniectura iam nihil opus sit. Eia nunc Pater non confunditur nos misellos vocare filios, & Patrem

Ec. 10. 24.

Iob. 20. 17.

Psal. 21. 23.

Hebr. 2. 11.

Ioan. 17. 6.

Mat. 6. 9.

Psal. 17. 4.

Patrem ipsum omnipotentem vocari cōfundar ergo? Glorietur in nomine isto Deus, & sibi homo opprobrium assignabit, quod vocetur filius Dei: O gloria nomina Patris & Filij. Tantam gloriam nobis inimicorum dilectione comparamus. Quid igitur dilectione ista potest esse gloriosius? quid nobilior? quid praestantius? quid (inquam) desiderabilior? Ecce tibi Christus, Deum, dum Patrem nostrum vocat, de illo dicit, *Qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos*, ut videas illi ad honorem tribui quòd sit praestabilis super milia, quòd mala nostra superet sua benignitate, quòd benignus sit super ingratos & malos. Haec est ergo plena efficacitatis ratio, quamobrem inimicos diligere debeamus, quòd res est gloriosa, & verè caelestis plena claritatis. Quid igitur, vos insipientes corde, dedecori assignatis & ignominia, si qui vos oderunt, hos verè diligatis?

Luc. 6. 35.

13

Sit modò alia ista consequens ratio tam excellentis operationis. Deus populi sui se protectorem declaraturus primogenitum suum illum appellabit. Multa quidè signa fecit in Aegypto, multa flagella peccatori illi Regi superinduxit, sed eorum omnium summam paucis illis verbis collegit, quae Moysi reuertenti à terra Madiam in Aegyp-

Exo. 4. 22.

ptum in primis dixit: *Dices ad eum Haec dicit Dominus. Filius meus primogenitus Israel. Dixi tibi Dimitte filium meum, ut seruiat mihi. & nolisti dimittere eum. Ecce ego interficiam filium tuum primogenitum.* Quis enim filius, quem non protegat pater atq; defendat? Sic Deus, ut filium suum hunc, quem per Patriarchas sibi genuerat, saluaret, percussit inimicū Regem Aegypti, totamq; Aegyptū, ut sciat omnis caro, quòd si in manu Domini sunt omnes fines terre, filius ipse est in sinu Patris, quòd nemo potest accedere, neq; valet flagellū appropinquare. Sis tu in sinu Patris, & nō accedit ad te malum, neq; flagellum appropinquabit tabernaculo tuo: sic enim altissimum posuisti refugium. Eris autem ibi habitans in adiutorio Altissimi, & in protectione Dei caeli, filius si fueris Altissimi: Filius verò, inimicum ille dilexeris; neque enim aliteris in

Pf. 94. 10.

finu Patris, iuxta cor illius, qui benignus est super ingratos & malos.

finu Patris, iuxta cor illius, qui benignus est super ingratos & malos.

An forte in Deo somniamus corporale finum? qui est in sinu Patris, iuxta cor suū est, quin & ab eo habetur in corde & in visceribus. Hic est, qui facit quae placita sunt illi. Hinc Deus: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem qui iuxta cor meū, & animam meā faciet.* Hinc Samuel de David: *Quasi sibi sibi Dominus virum iuxta cor suum.* Quid verò sit esse iuxta cor Dei, Paulus citans hunc eundem locum, ita declarat: *Inveni virum secundum cor meum, qui facit omnes voluntates meas.* Is ergo est in sinu Patris, qui facit voluntatem Patris, & eam potissimum, in qua Patrem se declarat, beneficiens etiam ingratis & malis. Ergò qui filius Dei est, diligit inimicum, ut non ab re ab Unigenito, qui est in sinu Patris, dictū sit. *Diligite inimicos vestros, ut sicut filij Patris vestri, qui in caelis est.* Hic Filius, quoniā est in sinu Patris, cum adhuc inimici essentus & impij, dedit semetipsum pro nobis, & ab hominibus crucifixus, ut sicut filij Patris vestri, qui in caelis est. Hic Filius, quoniā est in sinu Patris, cum adhuc inimici essentus & impij, dedit semetipsum pro nobis, & ab hominibus crucifixus, ut transfretoribus & crucifixoribus exorauit. Propterea & Ioannes, quandò illi maximus ille inimicus Iudas reuelatus fuit, erat recumbens in sinu Iesu, ut quemadmodum Iesus inimicum iustum diligebat, eundem diligeret & ipse Ioannes. Qui propterea potuit stare iuxta crucem Iesu cum Maria matre eius, & Crucifixo cōformari. Qui clamās, dixit: *Pater dimitte illum.* Patrem vocat cuius est ipse Filius, & est in sinu eius Sacerdos fidelis iuxta cor illius & animam, & tunc fratrem sibi affecit Ioannē, non minus Patri dicens, quam Matri: *Ecce filius tuus.* Filius (inquam) ut si quemadmodum in sinu Filij, ita & in sinu Patris. Et quare de David maximè dixit Propheta: *Quasi sibi sibi virum iuxta cor suū:* si id scire detideras, memento David & omnis mansuetudinis eius, qua benignus fuit super ingratos & malos. Qui ergò sic est in sinu Patris ut quemadmodum Iuos Pater, sic & ipse diligit inimicos suos. Hic ratione etiam ista in sinu Patris est, ut ab eo protegat & libere-tur ab inimicis suis iracundis. Id quòd tūc re demonstravit, quando dixit: *Filius meus primogenitus Israel: dimitte filium meum, ut seruiat*

feruiat mihi. Percussit enim post tot tãta- que flagella & plagas, omne primogenitũ Egypti, vt perderet etiam Pharao primo- genitum suum, qui Dei Primogenito tam molestus fuit & persecutor. Et quando dixit inimicus: *Persequar & comprehendam, disuidam spolia, implebitur anima mea.* Tũc dextera Domini percussit inimicum, & in multitudine gloriæ suæ deposuit aduersarios suos. Antiquis illis Deus monstrauit, sibi vindictam referuari, quam ipse inimi- cis eorum sumpsit gloriose, vt nos moni- ti, vt inimicos diligamus, nihil dubitemus de sua erga nos paterna protectione. Ideo filios vocat, filios asserit, & quasi Pater in filiis suis sibi complacet. O quanta vis in hac filiatione erga dilectionem inimico- rum! Hæc nobis sit cordi: Hæc veniat vobis in mentem, ibique subsistat perpetuò.

tate compensabit. Quoniam si filij fueri- mus, erimus & hæredes. Tantum faciamus quæ precepta sunt nobis, tantum audia- mus vocem Filij Dei clamantis: *Diligite i- nimicos vestros, vt sitis filij Patris vestri, qui in cœlis est.* Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit Sapientem, & aurem o- bedientem. O quæ gloria erit tibi, quod or- namentum gratiæ accipies? Quid hoc ma- ius esse potest, quam vt simus filij Dei? Hac quæso gratia, hac gloria contenti sumus, & nihil nobis deerit expectantibus hæredi- tatem immarcescibilem in cœlis & in ter- ris: Interim pacemuralimonia etiam cœ- lesti ab eo, qui olim dixit per Prophetam: *Filios enutruui, & exaltaui: cui est gloria in Isr. l. 2.* sæculum sæculi. Amen.

MORALE.

SED cum homines plerunque sibi ipsis sapientes esse videantur, hac in re maxime prætendunt sapientiam, vbi respuunt diligere inimicos, rationes plures coacer- uantes, quibus id iure se facere probare moluntur; quasi ipsa Dei Sapientia sint ip- si sapientiores. Sed David suadenti sibi Abisai, vt de illo maledicenti Semci vindi- ctam sumeret, Respondit. *Quid mihi, & vobis est filij Saruia? Dimitte eum, vt maledicat.* Triplicemque subiunxit rationem, qua illum patienter tolerare suadebatur. Quarum prima est: *Dominus enim præcepit ei, vt malediceret David: & quis est qui au- deat dicere. Quare sic fecerit?* Secunda verd: *Ecce Filius meus, qui egressus est de utero meo, querit animam, quando magis nunc fi- lius Iemini?* Tertia denique. *Dimitte eum vt maledicat iuxta præceptum Domini: si foris respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus pro maledictione hac, hodierno die.* Vides prudentiam Daudi rationibus ostendentis, quod debet homo æquanimiter caluminantes ferre & persequentes. Vide quanti ponderet, quod hoc sine Dei prouidentia non contingat, vt permissionem illam vocet præceptum Domini. Abisai carnis sapientia ductus dicebat: *Quare maledicis cantis hic moriturus domo meo Regi: Vadam & amputabo caput eius.*

D d eius.

Tom. I. Bellintani.

Exo. 12. 29.

Exo. 5. 6. 7.

Pro. 25. 12.

Isa. l. 2.

2. Re. 16. 10.

2. Re. 16. 9.

16.

Job 9. 4.

Sap. 11. 22.

Nam. 5. 6.

eius. O quot sunt adulatores, & satellites, qui vindictam suadent? o quot falsi amici illam proponunt? o quot falsæ rationes contra veram rationem adducuntur, atq; sapientiam: o quot sibi hac in re sapientes esse videntur: Sed quid Salomon verè sapiens dixit: *Ne sis sapiens apud te metipsum: time Deum, & recede à malo.* Quid dicitis o insipientissimi sapientes? Num vos Deo sapientiores? Num quæ ipse dixit falsa sunt? quæ vos effutitis plena sunt sapientia: *Ne tibi videaris sapiens: Time Deum & recede à malo, & eris sapiens.* Bene & Paulus: *Nolite esse prudentes apud vosmet ipsos: Nulli malum pro malo reddentes.* Qui Deum non timeret, & à malo non recedit, hic quamvis sibi sapiens esse videatur, verè insipientissimus est. Quomodo sapiens, qui malo adhæret? qui malum seruat? qui mali plenam habet animam? qui dicit malum bonum? Nemo tam odit animam suam, ut velit illam malis esse repletam; quia impleri bonitate omnes naturaliter concupiscunt. Quid laboras ergo tu, ut repleta sit malis anima tua: nisi quia dicis malum bonum? nisi quia tunc te putas bonitate repleti, quando accedit ad te malum? quando percutis foedus cum morte? quando te vincit malitia? quando non audis obedienter, *noli vinci à malo?* Et hoc an non est summa insipientia, qua tamen te sapientem arbitraris? Ergo *ne sis sapiens apud te metipsum; time Deum, & recede à malo.*

Quomodo à malo recedit, qui malum reddit pro malo? Num quia malo resistis, malum non est in te? imò idcirco malum est in te, quia non audis Dominum præcipientem. *Non resistere malo.* Quid est, non resistere malo? audi eundem: *Audisti quia dictum est antiquis: oculus pro oculo, dente pro dente.* Istud quid erat, nisi malum pro malo reddere? licebat tunc fortè, si legis autoritate fiebat: vnde malus non erat actus reddendi malum pro malo: at tu qui vindicari quæris, legi, Deoque Omnipotenti inobediens, qui dixit: *Mea est ultio.* Non potes nisi malè malum pro malo reddere. Non potes nisi malo actu, malo motu, mala operatione, pro malo malum rependere: quod dum facis,

malus es tu, à malo vincis tu, malitiâ ac malignitate plenum est cor tuum: Cain quare occidit fratrem? quia ex maligno erat, & opera eius maligna erant. Ergo non recedit à malo, qui reddit malum pro malo, sed declinat à bono & facit malum. Et tamen cum insipientia sua manifesta sit, sibi ipsi sapiens videtur ac prudens. Ostendat adhuc Paulus horum insipientiâ. Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Vides oppositas operationes: Reddere malum; prouidere bona: Quomodo bona prouidet, qui malum reddit? Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona; & malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. Quod dicit de thesauro, intellige de abscondito. Homines videntes ea tantum, quæ patent, nesciunt quid sit in abscondito cordis tui. Quia neque quale vinum sit in vere nescitur, si non hauriatur. Profer extrâ, quæ intus latent. Si malum proferis, si malum reddis, certè malus est thesaurus cordis tui, malæ cogitationes sunt in corde tuo, intus plenus es malitiâ, & iniquitate, veluti monumenta plena ossibus mortuorum. Prouide bona, & bona erit meditatio tua, bonum cor, bona voluntas, intellectus bonus, præcordia bona, bonus thesaurus cordis tui, Quomodo autem bona prouideantur, pergens docet Apostolus: *Quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Pax est bonum istud, qua non redditur malum pro malo, sed bonum. Ideo pax est hominibus bonæ voluntatis, & boni thesauri cordis. Hoc est bonum, quod profertur de bono thesauro cordis, qui sic profert bonus est, quia bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Qui autè bonus est, is solus sapiens est, is solus prudens, quia de Sipientia sapiens dicit: *Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa.* Is sapiens est animæ suæ; verè sapiens, verè prudens. Ergo malus homo, apud se metipsum sapiens, qui dicit malum bonum, & idèd non recedit à malo, insipiens est, paruulus est, infans est, stultus est. *Astutus videns malum absconditus est, paruuli transientes sustinuerunt dispensa-*

dia. Dixit Salomon. Qui malum non vident, qui noxia non discernunt, qui pericula non attendunt, iniiciunt pedem in laqueum, ruunt precipites in foueam. Et his quis insipientior? quis stultior? Bene ergo mones ò Paule: *Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes.*

18 Vis verum agnoscere prudentem? vis verum stultum? audi duos: infestantem, & infestatum: retribuentem mala pro bonis, & reddentem bona pro malis. Audi Saulem persequentem bonum virum Dauid. Audi Dauid sustinentem malum virum Saulem.

Ps. 118. 98. Quid dicis ò Dauid? *Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: quia in aeternum mihi est.* Quid dicis ò Saul? *Apparet quod stulte egerim, & ignorauerim multa nimis.* Audis quomodo voces diuersas insonant? Dauid in spiritu prudentem se asserit: Saul doctus experientia, se stultum confitetur. Neque hoc solum; sed Dauid prudentem se factum dicit super inimicos suos: Saul laudat Dauid quod prudenter fecisset, se vero stultissimè. Sed vnde ista diuersitas: aperit vterque: primum dicamus: Dauid: Prudentem (inquit) me fecisti mandato tuo, tantam prudentiam nõ arrego industriae meae: tu Domine prudentem me fecisti, est enim hæc prudentia descendens desursum: qua vero ratione tanta me decorasti prudentia? mandato tuo. Quod vero mandatum, num præcepta multa? *Exurge* (canit alibi) *in præcepto quod mandasti, & Synagoga populorum circumdabit te.* Quid petit his verbis Dauid? In altum regredere: *Dominus iudicat populos, Iudica me secundum innocentiam meam.* Tu (inquit) præcepisti, vt iniurias, ac persecutiones nostras tibi committamus, promittens quod tu ipse vltor existeres. Fecimus, sic fecimus quod iussisti. Tu igitur partem tuam ostende nobis, erige thronum tuum, te iudicem omnibus manifesta iudicans nos de gente nõ sancta. Quod cum viderint populi, nempe quod sis adiutor innocentum, conuenient ad te vndique, & laudabunt nomen tuum. Hoc præcepto tu me prudentem fecisti super inimicos meos, qui persequuntur me. Dum

veniam ego do, alius me defendit; dum sequor pacem, vitam apprehendo; video dies bonos, dum fero viros malos. Tu es protector meus, dum spero sub pennis tuis. Gallina congregat pullos suos sub alas, qui non sunt sub pennis eius, raptrui patent milui. Hi non sunt sub pennis eius, qui non congregati sunt, qui segregati sunt, qui non diligunt fratrem suum, qui odio habent inimicum suum. Congrega, congrega nos de nationibus vbi sumus dispersi, congrega in vnum, vt sit anima vna, & cor vnum, vt diligamus inuicem, vt non sint in nobis schismata, sed dicamus idem omnes, & nos mutuo diligamus. Tua hæc doctrina est, tua gratia, tua prudentia, qua nos exornare dignaris, qua tu me prudentem fecisti super inimicos meos. In quo vero stultè egit Saul? fatetur ipse. *Iustior tu es quam ego. Tu enim tribuisti mihi bona; ego autem reddidi tibi mala. Et tu indicasti hodie, qua faceris mihi bona. Quomodo tradidit me Dominus in manum tuam: & non occideris me? Quis enim, cum inuenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona?* Sic primum dixit Saul. Sed secundo expertus Davidis mansuetudinem, addidit: *Apparet quod stulte egerim, & ignorauerim multa nimis.* Dum persequeretur, dum tendebat insidias, dum coangustabat vndique, sibi prudens tamen esse videbatur & potens. At tandem victus à veritate Dei, & à patientia hominis suam stultitiam confitetur.

Putasne homo, frustra legem, dum iussit benefacere inimicis, calum meminisse bestiarum domesticarum? Si occurreris boui inimici tui, aut asino erranti. Si videris asinum odientis te facere sub onere? Quid phrasi tam rudi? Quid verbis tam simplicibus? Quid tam humili, abiectoque mandato præterit lex? Heu in bestis inimici iussionem posuit altissimæ dilectionis. Bestiam puta inimicum tuum, asinum arbitrare, qui te odit. Bouem cornu petam existima esse, qui te persequitur; quia comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Quando vero boui & asino erranti? cum

D d 2 inquit

Psal. 39. 8. inquit lex, Asinum iacere sub onere. O errantes, ô imprudentes in populo, ô stulti aliquando sapite; odientes malum, adhaerentes bono. Bos errans est qui non recedit à malo, qui proximum suum sicut seipsum non diligit; qui putat in iniquitate, bonitatem & salutem reperire. Asinus onustus & iacens, qui pondere peccatorum pressus, malo se interimit, qui putat se proximum conculcare; Bestiam viuunt, qui te offendit, nam stultus est. Num & tu reddens malum pro malo similis efficieris illi?

Pro. 26. 4. *Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris similis.* Errans bos currit, in vanum laborat; iacet asinus onustus & æquè laborat. O for proximi si vadat, si steter, in laboribus est, in animi tristitia, in corporis molestia, & in peccatis est totus & in pœnis: prudentia enim stultorum errans est. Adite ergo vocem Domini: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis. Laborans bos agnoscat Dominum suum, & onustus asinus præsepe Domini sui. Venite ergo ad præsepe meum, & ego reficiam vos.* Venite & faciam vos homines, prudentiores hominum. Videte quòd ego sim solus, apud quem solum possit inueniri requies animabus vestris. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde,* qui in cruce pendens oravi pro persequentibus & caluminantibus me; qua in oratione me Filiū declaravi Patris mei, qui in cœlis est. Idè enim dixit: *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* Patrem rogavi, Patrem meum rogavi, qui hi sunt filij charissimi, qui ambulant in dilectione hac, qua diligitur inimicus. Dixi. Non enim sciunt quid faciunt, quia nescius est, imprudens est, ut iumentum factus est, qui fratrem suum odit. *Ergo venite ad me, qui erratis: accedite ad me, & illuminamini, & facies vestre non confundentur, sed erit vobis honor, & gloria, & nunc & in perpetuum. Amen.*

De operibus nostris. Quis debeat esse ipsorum scopus. De fructu ab ipsis manante. Omnia ista in tribus punctis Evangelij fundantur. Gloria mundana in operibus nostris & leuis & momentanea; honor verò Dei, & grauis & æternus.

VIRA hæc nostra, qua continuè ad mortem tendimus, sic in motu est semper, ut via sit magis, quàm domus; locus peregrinationis, quàm locus habitationis; & hoc necdum propter ipsam corruptibilitatem, qua in terram imus, unde sumpti sumus, verum etiam propter infirmitatem & instabilitatem, propter quam homo semper aliquid facit, & erga aliquid affectu suo mouetur, iuxta quod varias perambulamus vias. Et quoniam (ut ait Salomon.) Aliquorum viæ peruersæ sunt, & infames gressus eorum: prudentia, eaque cœlesti opus habemus, quæ nos per iter rectum ducat ad terminum desiderabilem. Vnde idem Salomon dicebat ibidem: *Prudentia seruabit te, ut eruaris à via mala.* Propterea Deus quoque quando eduxit Abraham de Vr Chaldæorum, non quòd duceret significauit, sed dixit ei: *Veni in terram, quam monstrabo tibi.* Ne forte illius intentio à recto declinaret, vel locum culpans, vel illum plus iustè appetens, sed totus esset in manu Domini, nihil præterea quærens, quàm diuinam voluntatem. Eisi fortè non ipse desisteret, Thare pater eius, qui non erat amicus Dei, desisteret ab itinere recto, cuius gratia annos multos substitit in via, Dom'no forsitan expectante eius mortem, antequam amico Abraham determinatum locum demonstraret. Tanti est dirigere intentionem in operibus nostris etiam bonis. En cur Dominus & legislator noster promulgans Euangelium hanc potissimum afferit doctrinam. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis, &c.*

FERIA V. DOMINICÆ
DE SAMARITANA.
CONCIO PRIMA.

Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. *Mat.* 6.